

KRISTILLISEN ETIIKAN ONTOLOGINEN LUONNE

TM Markus Paavola

Kristillistä etiikka on mahdollista elää kahdella tasolla. Alempana on psykologinen ja yhteisöllinen taso, joka on luonteeltaan luonnollista ja inhimillistä. Ylempänä on hengellinen ja ontologinen taso, joka on luonteeltaan karismaattista ja jumalallis-inhimillistä. Edellinen oli valitsevana Vanhassa liitossa, jälkimmäinen Uudessa liitossa – Kirkossa.

Vuorisaarna ei ole ainoastaan Mooseksen Lain ilmaus. Kristus menee paljon Lakia pidemmälle. Kristuksessa tulee käytäntöön uusi todellisuus – uusi ontologia ja sen mukainen eetos. Apostoli Paavali sanoo: “jos joku on Kristuksessa, niin hän on uusi luomus” (2. Kor. 5:17). Kristillisen etiikan päämääränä on nostaa ihminen psykologiselta ja yhteisölliseltä tasolta ontologian tasolle – uuteen luomiseen – sekä siirtää hänet ajasta iankaikkisuuteen ja luodusta luomattomaan.

Kristillinen etiikka on luonteeltaan kokemusperäistä. Se kutsuu ihmistä palaamaan itseensä. Kun ihminen palaa itseensä, hän näkee oman parantumattoman tilansa ja sen “vastenmielisen naamarin”, joka pimittää hänen mielensä ja turmelee hänen luontoaan. Etiikka, joka ei paljasta ihmiselle hänen synnillistä tilaansa, ei voi olla kristillistä. Ilman synninvastaista taistelua etiikka viljelee ihmisessä vain tekopyhyyttä. Aito kristillinen etiikka lähestyy ihmistä tunnustuen synnin läsnäolon ja voiman.

Itseensä palannut ihminen toteaa voimattomuutensa luomisessa asetetun päämäärän – Jumalan kaltaisuuden saavuttamisen – täyttämiseksi. Tämä päämäärä, joka on samalla kristillisen etiikan päämäärä, osoittautuu ihmiselle mahdottomaksi. Ihmiselle itselleen ei ole mahdollista edes synnin ulkoisten ilmenemismuotojen hävittäminen, saati voitto synnistä. Tämän vuoksi Vanhan testamentin Laista tuli ihmiselle kirous, mutta “Kristus on lunastanut meidät lain kirouksesta” (Gal. 3:13). Laki tosin osoitti synnin, mutta ei parantanut sitä, koska syntisyys johtuu kuolevaisuudesta.

Kristitty eroaa muista ihmisistä siinä, että hän elää Jumalan valtakunnan tasolla. Kristitty ei vieraannu maailmasta, mutta ei myöskään rajoitu siihen. Todellisuus, johon hän tukeutuu ja joka häntä inspiroi, sijaitsee Jumalan valtakunnan tasolla. Tämän tason mukainen elämäntapa, kun se toteutuu jokapäiväisessä elämässä, tekee elämästä paradoksaalisen. Toisaalta se on hyvin inhimillinen, toisaalta taas niin yli-inhimillinen, ettei sitä ole mahdollista saavuttaa suurimmallakaan inhimillisellä vaivannäöllä.

K Kristus on uuden eetoksen perusta ja mittanuora. Kristillinen etiikka on mahdollista vain Kristuksessa. Kristillisen etiikan ontologinen luonne perustuu Jumalan lihaksituloon. Ihmiseksi tullut Jumalan Sana antaa jokaiselle, joka ottaa Hänet vastaan ja uskoo Häneen, vallan tulla Jumalan lapseksi (Joh. 1:12). Ilman tätä persoonallista suhdetta kristillinen eetos ei jää vain epämääräiseksi, vaan jopa mahdottomaksi.

K Kristus sanoo: “jokaisen, joka tunnustaa minut ihmisten edessä, minäkin tunnustan Isäni edessä, joka on taivaissa. Mutta joka kieltää minut ihmisten edessä, sen minäkin kiellän Isäni edessä, joka on taivaissa” (Matt. 10:32–33). Jotta voisi tunnustaa Kristuksen, täytyy liittyä Häneen. Kristillisen uskon tunnustus on alusta alkaen ollut sidoksissa kasteen mysteeriin, joka tekee uskovan osalliseksi Kristuksen ristiin ja ylösnousemiseen (Room. 6:4).

Jumalan käskyjen noudattaminen ei perustu rangaistuksen pelkoon eikä palkkion toivoon,

vaan uuteen ontologiseen todellisuuteen Kristuksen ruumiin jäsenenä. Kasvatuksellisista syistä Kirkon piirissä puhutaan rangaistuksista ja palkkioista, mutta kaiken pohjana on ontologinen taso, ei psykologinen eikä yhteisöllinen. Saadakseen Korintin asukkaat luopumaan hau-reudesta, apostoli Paavali ei vedonnut mihinkään eettiseen lakiin tai teoriaan, vaan eukaristiiseen todellisuuteen: “Ottaisiko siis Kristuksen jäsenet ja tekisin ne porton jäseniksi? Pois se!” (1 Kor. 6:15) Samalta pohjalta lähtevät uskovon kaikki eettiset ja yhteisölliset asiat.

Kristillisen etiikan päämääränä on Kristuksessa eletyn elämän viljeleminen. Tämä toteutuu eettisen elämän ontologisen tason tuella – yhteydessä Pyhään Henkeen. Päähyveitä luetellessaan apostoli Paavali kutsuu niitä Pyhän Hengen hedelmiksi (Gal. 5:22–23). Tämä ei tarkoita, että ihminen on hyveeseen nähden passiivinen. Se tarkoittaa, että olemukseltaan hyve ei ole psykologinen ja eettinen ilmiö, vaan hengellinen ja ontologinen todellisuus. Se on Pyhän Hengen lahja, hedelmä osallisuudesta Pyhän Hengen armoon.

Kristillinen hyve on täydellisesti inhimillinen ja täydellisesti jumalallinen. Se tulee täydellisesti jumalalliseksi pysyessään täydellisesti inhimillisenä. Tarkalleen samoin tapahtuu kristillisessä etiikassa. Kun se toisaalta tukeutuu ihmiseen, se samalla näkee arvonsa ja täydellistymisensä Jumalan valtakunnan ja Pyhän Hengen läsnäolon hengellisellä ja ontologisella tasolla. Inhimillinen luonto saatetaan ennalleen Pyhän Hengen armosta.

Jos kristillinen etiikka ei tukeudu ja palaudu ontologiselle tasolle, se voi hyväksyä jopa moraalittomuuden. Näin on etenkin suhteessa vihollisen rakastamiseen. Inhimillisin mittapuun ajatellen vihollisen rakastaminen merkitsee typeryyttä, sillä se johtaa itsetuhoon. Se merkitsee myös pahuuden oikeuttamista – kun puhumme itseämme vastaan kohdistetusta vääryydestä – ja luopumista yksilöllisistä oikeuksistaamme. Jos vihollisen rakastaminen ei kytkeydy uskoon ylösnousemuksesta ja maailman uudistamisesta Kristuksessa, sille ei löydy mielekkyyttä eikä oikeutusta.

Edellytyksenä kristillisen etiikan toteutumiselle on yksilökeskeisyyden hävittäminen ja lähimmäisen näkeminen kuin itsenämme. Joka näkee lähimmäisensä tällä tavoin, kykenee toimimaan oikein tätä kohtaan. Mutta tähän vaaditaan nöyryyttä. Nöyryys on rakkauden ja jokaisen hyveen edellytys.

Hengellisellä ja ontologisella tasolla lähimmäisenrakkaus ylittää hajaannuksen “minän” ja “sinän” välillä. Se on rakkautta, joka näkee “minän” ja “sinän” yhtenä. Inhimillisesti ottaen tällaista on mahdotonta saavuttaa, sillä se on luonteeltaan karismaattista ja tulee voimalliseksi Kirkossa, yhtenäisessä Kristuksen ruumiissa. Kirkossa itse ja lähimmäinen samaistuvat. Lähimmäisestä tulee itse, ja aito itse tulee ilmi lähimmäisen persoonassa. Tässä karismaattisessa rakkauden elämäntavassa ihminen tulee aidoksi persoonaksi ja kykenee elämään todeksi Kolmiyhteisen Ykseyden mysteerin.

Kun kristillisessä maailmassa levitetään eettisyyttä, irtautuu kristillinen etiikka usein olemukselliselta perustaltaan. Tämä johtaa vieraantumiseen ja etiikan todellisen arvon kadottamiseen. Samalla Evankeliumin opetus vääristyy ja alentuu helpoksi, mutta mielettömäksi moraaliopiksi. Luonnollisena seurauksena sen sisältö hajoaa ja sen ehdoton luonne vesittyy.

Jos kristillinen etiikka ei yhdisty ontologiaan, siitä ei voi tulla uskottavaa ja hyväksyttävää. Silloin sitä ei myöskään voi tulkita, kuten tulee ilmi episodissa, jossa rikas nuorukainen kysyi Kristukselta: “mitä hyvää minun pitää tekemän, että minä saisin iankaikkisen elämän?” (Matt. 19:16) Kristus vastasi: “pidä käskyt”. Nuorukainen sanoi pitävänsä käskyt ja tahtovansa tietää mitä tehdä niiden lisäksi. Kristus sanoi: “Jos tahdot olla täydellinen, niin mene, myy, mitä sinulla on, ja anna köyhille, niin sinulla on oleva aarre taivaissa; ja tule ja seuraa minua.” Tä-

män kuultuaan nuorukainen lähti suruissaan pois, koska hänellä oli paljon omaisuutta.

Inhimillisellä tasolla nuorukainen oli lähes täydellinen. Hän ei kuitenkaan saanut otettua sitä ratkaisevaa askelta, jota Kristus hänelle ehdotti. Ontologisella tasolla hän osoittautui kokemattomaksi. Hän oli hurskas juutalainen, mutta kykenemätön vastaanottamaan Kristuksen elämää.

Edellä esitetyn valossa voimme ymmärtää miten suhteellista on inhimillisellä tasolla saavutettava täydellisyys, kun sitä tarkastellaan ihmisen pelastuksen näkökulmasta. Samoin voimme ymmärtää miten ryöväri saattaa pelastua yhdessä hetkessä, tai miten publikaanit ja portot voivat olla lähellä Jumalan valtakuntaa, kun samanaikaisesti lainoppineet ja fariseukset jäävät sen ulkopuolelle.

Oinon neon 1/1997; mukaelma Georges I. Mantzaridiksen kirjan "Eisagogi stin ithiki" kappaleesta "Ontologikos kharaktiras tis khristianikis ithikis"